DE

PAROTITIDE EPIDEMICA.

DISSERTATIO

INAUGURALIS MEDICA,

QUAM CONSENSU ET AUCTORITATE

GRATIOSI MEDICORUM ORDINIS

IN UNIVERSITATE LITERARIA GRYPHICA

PRO SUMMIS

IN MEDICINA ET CHIRURGIA NEC NON ARTE OBSTETRICIA HONORIBUS

DIE XII. MENS. JANUARII A. MDCCCXXXIX

PUBLICE DEFENDET

AUCTOR

CAR. FRID. HERM. GLUBRECHT
PADERBORNENSIS-GUESTPHALUS,

OPPONENTIBUS:

F. WEBER, MED. ET CHIR. DR.
R. DROSS, MED. ET CHIR. CAND.
C. EICHSTEDT, MED. ET CHIR. CAND.

GRYPHIAE,
TYPIS FRID. GUIL. KUNIKE, REG. ACAD. TYPOGR.

PATRI

PTIMO, DILECTISSIMO

AD CINERES USQUE COLENDO

JUVENILES HASCE PRIMITIAS,

QUALESCUNQUE PIO GRATOQUE ANIMO

D. D. D.

AUCTOR.

Definitio morbi.

arotitis epidemica nominatur intumeſcentia
ındulae parotidis ac ſaepe etiam glandularum
ıxillarium cum febre ,rheumatico-catarrhali
njuncta, quae, ut omnes morbi epidemici,
ıſis atmoſphaericis ignotis procreati, defini-
n curſum explet, et praecipue in juvenili ae-
e obſervatur varioque modo metaſtaſibus et
crefcentiis morbi anſam praebet.

Plura exſtant nomina hujus morbi, quae
ſoleta ſunt: Angina parotidea, A. externa,
maxillaris, A. notha, Cynanche parotidea,
externa; magis apta denominatio eſt Parotitis
ctica, quia morbus ſaepiſſime e refrigera-
ne (ψύξις) originem ducit. — A noſtratibus
minatur Bauerwetzel, Ziegenpeter, Tölpel,
ochentölpel, die Klirren, Kehlſucht etc.;
allis Oreillons, Ourels; ab Italis Orecchioni,
toni, Gotazze, la Sgualtera, Cournudos, Ga-
; ab Anglis the Mumps, the Branks.

Hiſtoria morbi.

Qamquam de angina parotidea medicorum
iquorum opera perquirentes, hunc morbum
a antiquiſſimis temporibus notum fuiſſe inve-
nus tamen ex auctorum recentiorum ſcriptis
natura ejus et indole magis edocti ſumus.

Naturam noſtri morbi *Hippocrati* hau ignotam fuiſſe, demonſtrat locus in libro prim de morbis popularibus [1]) hicce: „In Thaſo ſu „pleiadas, cum aquae multae, auſtro plerun „que flante, deplerun „que flante, decidiſſent: tubercula circa aure „alteram multis erant, plurimis ex utraqu „citra febrem erecte obambulantibus. Quibu „dam vero etiam parum incaleſcebant. Extinc „ſunt omnibus absque nocumento. Erat aute „natura ipſorum haec: laxa erant, magna, di „fuſa, non cum inflammatione, doloris exſort „omnibus obſcure evanuerunt. Fiebant aute „haec adoleſcentibus, juvenibus, in vigore co „ſtitutis et ex his plurimis, qui circa palaeſtra „et gymnaſia exercebantur. Mulieribus ve „paucis fiebant. Plurimis tusses ſiccae, q „tuſſiebant et nihil rejiciebant et voces no „longe poſtea raucoſae. Quibusdam vero etia „interpoſito tempore inflammationes cum do „lore in altero teſticulo, quibusdam in utroqu „Et aliis quidem febres, aliis non."

Celſus [2]) etiam hunc morbum novit, e contra eum malagmata laudat. *Galenus* [3]) rect animadvertit, methodum antiphlogiſticam i hoc parotidum tumore plerumque damnum a ferre. Inter veteres medicos, qui noſtrum mo bum obſervarunt, nominandi ſunt *Oribaſius* [4] *Alexander Trallianus* [5]), et *Paulus Aegineta* [6]

1) Hippocratis op. ed. Halleri, Lauſann. Lib. Sect. 1.
2) Lib. IV, cap. 18, lib. VI, cap. 16.
3) De comp. med. ſec. loc. L. III. c. 2 περὶ παρωτίδω
4) De loc. affect. cur. L. IV, c. 44.
5) Artis med. princip. L. III, c. 7.
6) Op. L. III, c. 7.

ıi omnem tumorem aut exulcerationem juxta ıriculam ſitam parotidem nominat.

Epidemiae autem hujus morbi ſaepius ob- rvatae ſunt, quas, ut poſtea accuratius omnia us ſymptomata enumerare poſſim, paucis ver- s deſcribam et quae ſingulis epidemiis pro- ia erant, adferam.

A variis ſcriptoribus [7]) citatur epidemia ılde extenſa a *Gaspari* anno 1714 in *Iſtria* ob- rvata, ea re inſignis, quod die ſeptimo teſtis, bus obnoxiis non influentibus, ejusdem lateris, ıo parotis erat affecta, intumeſceret.

Rochard [8]) eadem de metaſtaſi affert, quae *aspari*; additque, hunc morbum endemicum ilitesque aëre humido et tempeſtatis noxiis poſitos inprimis correptos eſſe. *Ludwig* [9]) de rotitide epidemica ita refert: inſolita viciſſi- dine catarrhalibus morbis variis occaſionem tam eſſe, parotidum et glandularum maxil- rium contextum celluloſum oedematoſe intu- uiſſe. Tumorum mentionem facit ad ſcrotum interdum ad inguina ſubito ortorum, quos ıllomodo venereo contagio, ſed ſingulari me- ſtaſi materiae viſcidae catarrhoſae conforma- s putat.

Lieutaud [10]) fere eadem de hac re ſcribit; ılum nominat parotidem ſpuriam, anginam tham et praeter metaſtaſes ad genitalia et ce- brum transitum in ſuppurationem obſervavit.

---

7) Cullen, Noſologie.
8) Journal de Medicin. 1757. Maladie particulière des glandes, endémique à Belle Isle en mer.
9) Adverſaria medico-practica. Vol. I. p. 543.
10) Synopſ. univerſ. prax. med. L. II. Sect. 2.

Ruſſel [11]) contendit, morbum eſſe epidemicum, ſimulque contagioſum, nec unquam quemquam bis ab eo eſſe correptum.

Louis [12]) aſſerit, telam glandulae celluloſam magis quam ſubſtantiam ipſam eſſe affectam.

Nec *Huxhamio* [13]) naturam morbi ignotam fuiſſe, demonſtrat obſervatio ejus, menſe Novembri a. 1739 aëre frigido ac ſaepe nimboſo et pluvio praeter pleuritides et pneumonias et tuſſin convulſivam ſaepius obveniſſe anginas et tumores faucium, parotidum ac maxillarum undique, „qui ſuppurantur et intus et extra.“

Laghi [14]) epidemiam omnium fortaſſe maxime propagatam deſcribit, quae annis $17\frac{52}{53}$ tempeſtate frigida et aëre humido, a Bononia usque ad Romam et ex altera parte ad Mantuam erat extenſa. Ea re eſt eximia, quod metaſtaſis ad teſtes circa ſeptimum diem ſponte ſine cauſis occaſionalibus pernicioſis conſecuta eſt, et quidem, quod notabile videtur, haecce morbi aberratio nunquam in pueris ante pubertatis tempus neque in ſenibus eſt obſervata. Dolor etiam teſtium multo magis vexabat, quam parotides tumefactae. Aliud hujus epidemiae phaenomenon inſigne eſt, quod mulieres, quamquam hae rarius in parotidum tumorem inciderent, eo itidem detumeſcente doloribus lumborum et pu-

---

11) Oeconomia naturae in morbis acut. et chron. glandularum. Lond. 1755.

12) Encyclopédie ou Dict. raiſonné des ſciences, arts. Art. Oreillon.

13) Op. phyſico-med. ed. Reichel. Lipſ. T. I. p. 224.

14) Comment. Bonon. T. V, P. I. p. 117. cf. Burſerii Inſtitut. med. pract. Vol. III, P. II. § 356 ſqq.

s corripiebantur, ac ſi iis menſtrua imminerent, ıae utique aut intempeſtive erumpebant, aut ɔrum loco pruritus et caloris ſenſus pudendum 'aeter conſuetudinem invadebat [15]). Quibus :tem a morbo correptis nulla metaſtaſis ad te- culos contigit, non raro aut progrediente aut clinante morbo crebris vomitibus ſunt vexati, ıare *Laghius*, vomitum a metaſtaſi pendere, njicit. Hoc in caſu lingua bene ſe habebat, que appetitus deficiebat, neque guſtus erat pravatus, neque ſigna ſaburrae gaſtricae; ſolus ɔtus et cibus ventriculo contentus ejiciebantur, nnes tamen aegroti ab anxietate et inquiete, ıam poſt potum aut cibum perpeſſi ſunt, ple- mque liberabantur et majore quiete gaude- nt. — Inter alias metaſtaſes enumerantur ɔlor capitis periodicus parotidum tumore eva- ſcente ortus, qui autem intrante genitalium ectione deſiit, et demum ii, quibus neutrum ɔrum accedit, e tuſſi laborabant haud minus ɔleſta. Quod ad febrem cum morbo con- nctam attinet, haecce animadvertit *Laghi:* ıuamcunque demum partem morbi vis petat, ebris illico increſcit ſiti, vigiliis, anxietate t corporis aſſidua jactatione comitata." — : conſtitutione epidemica a. 1782 *Burſerius* [16]) ecce exhibet: metaſtaſis ad teſticulos non con- ecta eſt; vomitus autem ille moleſtus a *Laghio* tatus, tumoribus et febre jam diſcuſſis, fre-

---

.5) Simile exemplum vidit J. Frank (Praxeos med. univ. praec. P. III, Vol. I, S. 1. pag. 62.) et Bo- tonius, cf. Burſerius l. c. § 359.

6) Burſerius, Inſtitut. med. pract. Vol. III, P. II. § 456—365.

quentiſſime plerosque exercuit. Morbus menſe Martio poſt magnam nivium copiam frigusque repentinum exortus eſt; parotides magnopere tumefactae, durae non admodum tamen nec vehementer dolebant; color cutis vix mutatus. Febris ſecundum morbi intenſitatem aut levis aut gravior; morbus octavo aut nono die, ſtadiis ſuis peractis, aut alvi fluxu, aut ſudoribus, aut urina, aut epiſtaxi eſt ſolutus.— *Beretta*[17]) eodem tempore *Magentae* morbum noſtrum epidemicum deſcribit et adnotat, tumores diutius et pertinacius ad menſem unum vel ſesquimenſem ultraque nonnunquam eſſe productos, niſi ſi quis motus febrilis accederet; quando vero febrem corripuiſſe, tumorem nunquam minus triduo, nunquam plus octiduo perduraſſe. — *Joſephus Pratolongus*[18]), medicus Genuenſis in epidemia a. 1782 non ſolum metaſtaſes ad teſticulos, ſed etiam ſpeciem ejus ſingularem deſcripſit, qua tumoribus parotidum nonnullis anaſarca ſupervenit omnino illi ſimilis, quae ſcarlatinam, ſumma cum ſpirandi difficultate et aucta febri, ſubſequi ſolet.

Hamilton[19]) in deſcribenda epidemia quae a. 1758 *Lyme*, urbe Scotica, per aliquot annos graſſata eſt, multum ad illuſtrandam rem attulit. Tumores et parotidum et teſtium ſudore vaporoſo locali aut univerſali erupto a die quarto ad ſextum usque evanuerunt, niſi affectio

17) Burſerius, l. c. § 362
18) Burſerius, l. c. § 359; § 361.
19) Hamilton, Von der Cynanche maxillaris oder parotidea in der Sammlung auserleſener Abhandlungen zum Gebrauche prakt. Aerzte. 14ter Band 1ſtes Stück. S. 34. fg.

opinato ad cerebrum translata maximum peri-
lum afferebat. Praeprimis juvenes a puber-
tis anno usque ad tricefimum annum funt cor-
pti et quidem milites praecipue tempeftatum
ciffitudini expofiti; pueri ante pubertatem ra-
us; nec unquam vidit, quod valde mirum eft,
minas decem annis majores affectas, nec exftat
hac epidemia exemplum tumoris ad mammas
anslati. *Hamiltoni* autem verifimile videtur,
etaftafin ad ovaria magis, quam ad mammas
uterum provocari. Obfervationes relatu di-
iffimae funt haece: metaftafes ad teftes eo ma-
s periculum afferunt, fi antea evacuationes
r fanguinis miffionem aut alvi excretiones in
um funt vocatae; tale exemplum narrat, ubi
grotus, reiterata venaefectione, tertio die ac-
dentibus deliriis maniacis, convulfionibusque
rribilibus morti fuccubuit. — Aliquoties
iam tumor parotidum cum illo genitalium et
ectione cerebri variabat, quo facto bis con-
mptio teftium, a nullo alio auctore obfervata,
nfecuta eft. Vir enim, quadraginta annos na-
s, ab angina parotidea correptus ad iter fa-
endum erat coactus, in quo, nulla cautione
glecta, tamen teftes affecti funt. Febre gravi
nper exacerbante, tumefcentia deminuta eft
obnebulatio capitis, anxietas, deliria impe-
m in cerebrum indicabant. Veficantibus au-
n ad teftes in ufum vocatis et ita hoc in loco
more revocato, aegrotus fenfim fenfimque fa-
tus eft. Teftis autem dexter, jam incipiente
orbo praecipue tumefactus, miro modo ad di-
diam partem deminutus poft breve temporis
atium, integra virili potentia, confumptus eft.
rotum lateris dextri plerumque valde relaxa-

tum interdum ita se contrahit, ut formam amyg-
dalae similem induat et, si prematur, valde do-
leat. Funiculus spermaticus contractus, durus
valde sensibilis. — Aliud exemplum consum-
ptionis testium in juvene viginti quinque annos
nato observatum est. — Restat adhuc, ut ex-
itus in suppurationem semel in hac epidemia
visi mentionem faciam.

Haud omittendae sunt observationes a
Hammerslejo [20]) relatae, qui inter octogint
aegrotos undecim vidit laborantes intumescenti
testiculorum parotidum comitante aut sequente
sex autem, quibus alter aut uterque testis, in-
tegris glandulis salivalibus, tumebant. Inter
magnum aegrotorum numerum una dumtaxa
erat femina. Morbus praecipue in carceribu
prope fluvium multam glaciem vehentem e
hieme dira remittente grassabatur. — *Hinze* [21])
qui annotationes quasdam de epidemiis a. $17\frac{8}{8}$
et $18\frac{29}{30}$ profert, in plagis montuosis ventis ad
versis expositis morbum endemicum esse, et pe
contagium propter catarrhalem ejus naturan
sine dubio propagari posse, asserit. Duas morb
degenerationes rariores vidit; quum enim in
suppuratione, quae tumorem parotidum secuta
erat, puris fluxus sponte et subito desiisset, in
tumescentia processus mastoidei haud levis in
conspectum venit. Altera degeneratio erat oph-
thalmia cum oedemate palpebrae superioris pe
riculosissima, quae, dum parotitidis evolutio re
frigerio prohibebatur, orta erat.

---

20) Observations upon angina parotidea; in New
York Repository 1822. Jul. p. 413.
21) Hufeland's Journal, 1831. Bd. 65. St. 2.

Menſibus autumnalibus a. 1794 *Ratisbonae*
arotitis epidemica a *Schaeffero* [22]) ſimul cum
ıorbillis et febribus intermittentibus et catar-
ıalibus, variolis intercurrentibus, obſervata
ſt; et quidem notabile videtur, quod infantes
ptem familiae cujusdam deinceps e morbo la-
orabant et tunc, nonnullis hebdomadibus prae-
rlapſis, a morbillis ſunt correpti. Praeter
mptomata ſolita recte addit illud a nullo alio
ıctore (excepto *J. Frank*) allatum, motum ocu-
rum dolorem afferre, nulla ophthalmia ex-
ante. Metaſtaſis ad teſtes benigne decurrens
t exitus in glandularum tumoris ſuppurationem
ıbmaxillarium apparuit. — *Behr* [23]), qui
ıorbum nomen parotitidis eryſipelatoſae tri-
uit, hieme anni $18\frac{22}{23}$ ſaepius morbum epide-
ıice graſſantem obſervavit. Duplex criſeos ge-
us eſſe inquit, aut per ſudorem aut per urinam
ırbidam, rubram cum ſedimento copioſo ſpe-
ficum odorem exhalante; accedere deſquama-
onem cutis furfuraceam aut rarius ſquamoſam.
ariſſime etiam evenit, ut tumor tantummodo
rtio aut quarto ſeptenario praeterlapſo eva-
eſceret, ſi nulla febris anteceſſerat, quod autem
lum ſcrophuloſi laborantibus accidebat. Sae-
ius indurationes benignae tamen obvenerunt.
raeterea ad ſingularitates epidemiae pertinet,
uod unum ſolum latus praeprimis ſiniſtrum
rat affectum, ſi vero utrumque laborabat, mor-
us ſemper gravioribus ſymptomatis conjunctus
rat; initio epidemiae morbus gravior, ſub ſi-
em mitior erat. — Eodem tempore *Bero-*

---

22) Hufeland's Journ. 1799. Bd. 8. St. 2.
23) Hufeland's Journ. 1825. Bd. 51. St. 1.

lini [24]) morbus per aliquot hebdomades graſſatus eſt, formam mutatam et inſolitum periculum prae ſe ferens, quum affectio glandulae usque ad inflammationem phlegmonoſam adaucta intumeſcentiam omnium ſalivalium glandularum haud raro ſuffocationis periculum produxit, quae, methodo antiphlogiſtica nequidquam adhibita, tantummodo ſuppuratione eſt ſinita. — *Tiſſot* [25]) narrat, ſaepius infantes in Helvetia intumeſcentiis parotidum laborare, morbum autem regimine diaphoretico et diaeta apta ſervata benignum decurſum facere. — *Groſſier* [26]), qui annis 1803 — 1806 in Francogalliae auſtralis provinciis ſaepius malum obſervavit, non ſolum de metaſtaſibus ad teſtes, proſtratam, uterum, veſicam, ſed etiam ad pulmones, ventriculum, tractum alimentarium, oculos et glandulam thyreoideam verba facit. — *Mangor* [27]) et *Ozanam* [28]) morbum eſſe contagioſum animadvertunt, *Coſerez* [29]) metaſtaſes ad mammas obſervavit et *Quandt* [30]) narrat, vomitum vehementiſſimum exortum eſſe, quum aegrotus errore ductus in tumorem teſtium fomenta adſtringentia explicaſſet. *Saucerottes* [31]) in epidemiis hiemis $17\frac{85}{86}$ et *Valentin* [32]) in urbe *Baltimore*

---

24) Hufeland's Journ. 1825. Bd. 51. St. 1.
25) Tiſſot, Anleitung für den geringen Mann. § 116.
26) Groſſier in Annales de la ſocieté de méd. prat. de Montpellier. T. VIII. No. 1.
27) Acta reg. ſoc. med. Hafnienſis. T. II 1791.
28) Hiſtoire med. des malad. epid. T. III. p. 164.
29) Hiſtoire et memoires de l'acad. de Toulouſe. T. I.
30) Hufeland's Journal Bd. 5. 1797.
31) Melanges de chirurgie. T. II.
32) Journ. génér. de med. T. 43. p. 109.

epius viderunt metaſtaſes ad teſtes. *Dionis* [33]) rrat, inter virgines urbis *Saint-Cyr* tumores rotidum frequentes fuiſſe, qui fere omnes in ppurationem abierunt.

Quamquam multas et varias morbi modi- cationes et excreſcentias conſtitutione epide- ica ortas enumeravi, ut metaſtaſes varias ad rtes genitales viriles aut muliebres, et ad ce- brum, affectionem ventriculi, hydropem ana- rca ſubſequentem et alia, tamen deeſt morbi aedam degeneratio maximi momenti, de qua magno ſcriptorum numero tantummodo prae- ptor meus Ill. *Berndt* [34]) agit. Intenſitate im morbi non ſolum affectio major univerſalis conſpectum venit, ſed adeo totius ſyſtematis mphatici irritatio obſervatur, ubi vaſa lym- hatica colli, fovae axillaris et lateris interni morum funibus ſimiles tument et dolent. ebris gravior autem ipſa neglecta aut falſo cu- ata facillime, charactere febris aſthenicae aſ- umto, mortem afferre poteſt, ut in epidemia uadam Ill. *Berndt* in puero quatuordecim an- os nato vidit. Praeter ſcriptores huc usque numeratos, morbum noſtrum et alii deſcri- unt: *Sauvage* [35]) ſub nomine catarrhi bellinſu- ani, *Reil* [36]), *R. A. Vogel* [37]), *S. G. Vogel* [38]),

---

33) Cours d'operations de chirurgie. p. 638. 8 edit.
34) Fieberlehre. 1r Bd. § 508.
35) Noſologia methodica. T. II. 35.
36) Fieberlehre. 2r Bd. § 178 ſq.
37) De cognosc. et curand. c h. effect. § 192.
38) Handbuch der pract. Arzneiwiſſenſchaft. T. IV. § 43 ſq.

Henke [39]), *Richter* [40]), *Boyer* [41]), *Murat* [42]), *Drüſſel* [43]), *J. Frank* [44]), *J. P. Frank* [45]), *Warnekros* [46]), *Hildenbrand* [47]), *Cullen* [48]), *Selle* [49]), *Eyerel* [50]) et alii; nec non in diſſertationibus [51]) inauguralibus de angina parotidea ſaepius agitur.

Symptomatologia.

Priusquam tumor glandulae atque febris in conſpectum veniunt, ſaepius prodromi morbi apparent, qui aut breve aut longum temporis ſpatium explere ſolent; ſunt autem laſſitudo et dolores artuum, inquies animi, temperatura cutis valde mutabilis, horripilationes vagae. Hisce ſymptomatis vomitus bilioſus accedit, ſi morbus gravior ſubſequitur, aut ſi conſtitutio ſtationaria gaſtrica vim exercet. Ocyus ſerius aeger rigiditatem ſubſequente dolore tenſivo ad musculos

---

39) Henke, Kinderkrankheiten. 1818. T. II. p. 120.
40) A. G. Richter, Anfangsgründe der Wundarzneikunſt. T. IV. § 389 ſq.
41) Traité de maladies chir. T. VI. p. 244.
42) Dictionaire des ſciences med. art. Oreillons. T. XXXVIII.
43) Horn's Archiv, 1827. p. 1023.
44) Praxeos medicae univerſa praecepta. T. III. Vol. I. Sect. 1. pag. 56 ſq.
45) Epit. L. II. § 174.
46) Warnekros in Hufeland's Journ. Bd. 50. St. 3. p. 104.
47) Inſtit. practico-med. T. III. § 198—212.
48) Anfangsgründe der prakt. Arzneikunſt. 1r Bd.
49) Medicina clinica. Edit. VII. p. 73.
50) Comment. in Stollii Aphorism. T. II. p. 41.
51) Falch (Jen. 1683), Hopff (Götting. 1799), Metz (Würzburg 1801), Jacobi (Götting. 1796), Brenneke (Helmſt. 1801) et alii.

lli et cervicis ad articulationem maxillae per-
oit, ejus motum hincque maſticationem impe-
entem. Nunc ad diem quartum usque tumor
iſtit unius vel quod crebrius ſit utriusque glan-
lae isque digito tangenti renitens, magnitudi-
s variae, modo planior modo eminentior eſt,
ıtumque gradum, febre crescente, aſſequi
teſt, ut jugulum ac mentum non ſolum, ſed
am tota facies deformetur motusque maxilla-
m perturbetur, quare et manducatio et deglu-
io non niſi magnis cum doloribus perficiuntur.
ıud raro ipſe tumor ad glandulas ſubmaxillares
nſillasque protenditur, ita ut collum ad capi-
usque ambitum intumescat. Fortaſſis ex fa-
ita ſtupida atque ruſtica reddita noſtrates no-
en „Tölpel, Bauerwetzel" petierunt. Nec non
ris interdum cruciatus; quale exemplum affert
P. *Frank* [52]), qui caſum narrat, ubi cum morbo
hementiore dolor acutus in aure ſiniſtra erat
njunctus, quem quum morbus imminueretur,
riformis ſecretio quaedam ex aure ſecuta eſt.
tis color vix mutatus et tantummodo vehe-
entioribus morbi caſibus rubore quodam quaſi
yſipelatode ſuffunditur, qui totam faciem oc-
pat; tunc etiam tumor valde durus, tenſus,
lens cum febre graviore conjunctus. Inveni-
tur etiam anginae parotideae, in quibus oe-
ma integumentorum aut colli aut menti [53])
ſervatur, quod etiam ſub finem morbi mitio-
interdum adparet. Incipiente morbo ſalivae
retio adaucta eſſe videtur, adeoque *Auten-
th* [54]) ptyalismum obſervavit copioſum male

2) J. Frank, Univerſ. praxeos med. praecepta. l. c.
3) P. Frank, Epit. Lib. II. § 174.
4) Verſuche. Bd. 1. H. 1. p. 89. et H. 2. p. 341.

olentem. De febre haecce ſunt animadvertenda: non omnis parotitis epidemica febrem praebet; morbus ſaepius tam mitis eſt, ut neque febriles incendantur turbationes, neque aegrotus lecto teneatur; ſin vero gravius affligit aut influxus admittuntur nocivi, tum vel febris ſimul cum ea incipit, vel accedit nunc vehemens nunc mitis et per aliquot dies cum tumore verſatur. Plerumque typum praebet continuum remittentem, cum ſignis febri catarrhali vel rheumaticae propriis intrat, adaucta frigoris perceptione, ſenſibilitate erga temperaturae viciſſitudines, laſſitudine magna, ſudoribus profuſioribus, quae ſymptomata ad ſextum diem usque augeri poſſunt, ita ut ſynocha gravior in conſpectum veniat, quae criſibus ſolitis dijudicatur. Interdum autem jam incipiente aut crescente morbo febris ſymptomatis vehementibus aegrotum vexat, capitis dolores ingentes, anxietas, inquietudo magna, nauſea, vomituritiones, vomitus, quae omnia majore glandularum intumescentia leniora redduntur, et decurſum regularem ſequuntur. Reſolutio tumoris intra dierum ſeptem vel quatuordecim curriculum ſequi ſolet, per ſudores rorantes aut partiales loci affecti aut univerſales, rarius, ut ex hiſtoria morbi notum eſt, per urinam turbidam, ſedimentoſam aut diarrhoeam aut epiſtaxin largam, aut ſuppurationem, aut ptyalismum[55]). Animadvertendum adhuc reſtat, re-

---

55) J. Prank l. c. p. 61. Jam Steno (de glandulis oris § 24) adnotavit, quod tumores genarum, ut et glandularum auriculas circum jacentium et glandularum colli indolentes a frigore autumnali vel etiam verno excitati, et paucas intra horas in immanem molem excrescentes nonnunquam multa ſpuitione ſublati fuerint.

olutionem ad quatuor; adeoque octo hebdomaes proferri poſſe, ſi febris nulla aut nullius momenti adfuit.

Modo deſcripto parotitis in epidemiis benignis decurſum facere solet; ſunt autem modificationes plus minusve periculoſae, quarum cauſa t ratio nobis hucusque non innotuit. Prima nodificatio tali morbi intenſitate exhibetur, ut on ſolum affectio major univerſalis, ſed adeo otius ſyſtematis lymphatici irritatio animadvertur [56]). Tunc prodromi antea enumerati diincte apparent, praeprimis autem vomitus veemens bilioſus jam ab initio morbi adeſt, et cum bre vehementiore dolores capitis vexantes conincti ſunt et haud raro in aegrotis erethicis deria inveniuntur; pulſus frequentiſſimi, tempetura valde adaucta, alvus obſtructa, magna inuietudo, defectus ſomni, quibus ſymptomatis infantibus primae aetatis ſtatus ſoporoſus accere poteſt. Tunc parotides ipſae valde tument, in integumentis rubor obſervatur eryſipelatoes, nonnumquam ſupra magnam partem faciei colli ſeſe extendit.

Vehementior quidem morbi gradus ſaepius variis epidemiis invenitur, rarior totius ſyſteatis lymphatici irritatio. Quam tibi autem inc morbi aberrationem deſcribam, phaenomeon notabile, cujus cauſa interna obſcura eſt, etaſtaſin ad genitalia puto, quae huic tantumodo morbo propria variis epidemiis ſaepiſſime venit, aliis autem raro obſervatur. Tumore im parotidum ſubito evanescente, ſaepius evet, ut ſcrotum tumeat, doleat et rubeat, verum

56) Berndt, Fieberlehre. p. 731.

etiam alteruter teſtis, quandoque uterque phleg-
mone vera corripiatur [57]; in foeminis meta-
ſtaſis obſervatur ad mammas, ovaria, pudenda in-
guina, febre magis urgente. Sin autem accura-
tius affectionem partium genitalium inveſtiga-
mus, cauſam triplicem diſtinguere poſſumus:
a) ſimul cum tumore parotidum, immo ant[e]
eum, ſcroti adeſt intumescentia, quae per totum
morbi decurſum exiſtit, plerumque autem prius
quam tumor parotidum reſolvitur [58]. *b*) Inve-
niuntur in epidemiis nonnullis aegroti, qui pro
aequali conditione rei fere plane tumore glandu-
larum ſalivalium intacti tantummodo ex affecti-
one ſcroti laborent [59]; talis autem ſtatus abnor-
mis rariſſimus eſt. *c*) Plerumque genitalium
affectio per metaſtaſin conformatur. Aegroti
enim, aut refrigeratione aut curatione nimis
debilitante [60]) aut ſaepius ſine cauſis occaſiona-
libus, influxibus ignotis natura epidemiae ortis
vim exercentibus, et horripilationibus et fri-
gore vehementiore et hemicrania interdum et
doloribus in regione iliolumbali et inguinali
vehementer aliquando cum ardore urinae [61])
cruciantur. Tunc tumor glandularum ſubito
evaneſcit, teſtes tument, dolent et febris nova
exacerbatione morbi incrementum indicat. Eo-
dem modo autem tumor teſtium, ut ille paro-
tidum natura reſolvitur; ſponte enim ſudor e
cute partis affectae erumpit, et ſi haec excretio

57) Huc veriſimiliter febris teſticularis, de qua Morton opp. T. II. p. 40 ſcribit, ſpectat.
58) Hamersley, l. c. et J. Frank l. c. p. 61.
59) Hamersley, l. c.
60) Hamilton, l. c. p. 41.
61) J. Frank, l. c. p. 62.

cundum ſententiam „Nil criticum paucum"
er aliquod tempus et ſufficiente quantitate per-
citur, morbus mox imminuitur vel plane eva-
escit. Caſus etiam obſervantur, in quibus
ſtium tumor celeriter evanescit et ille paroti-
um in lucem redit, quae commutatio pluries
trare tunc autem atrophiam teſtium provocare
oteſt [62]). Illis quibus vomitus ſupervenit, a
etaſtaſi ad partes genitales raro afficiuntur.

Tertia morbi excreſcentia eſt cerebri af-
ctio funeſtiſſima; decedente enim parotidum
t teſtium tumore, vomitus vehemens, dolor
pitis crucians, anxietas maxima et delirium
reniticum aut ſopor in conſpectum veniunt,
ibus aegroti ſaepe viginti quatuor horis prae-
rlapſis ſuccumbunt; omnia autem ſymptomata
ecce periculoſa ſuccedente ſcroti aut teſtium
t parotidum tumore evanescunt. Haec meta-
ſis ad cerebrum non commutari debet cum
rebri affectione primaria raro obveniente, quae
eo originem ducit, quod parotides utriusque
teris valde tumefactae venas jugulares compri-
unt et ita ſtagnationem ſanguinis in cerebro
ovocant.

Praeter hasce tres morbi modificationes,
ae aut gradu ejus et progreſſione aut affectione
l partium genitalium vel cerebri nituntur, a
edicis quibusdam plures adhuc caſus, jam an-
a in hiſtoria morbi enumerati, obſervati ſunt,
os, quamquam rariſſimi ſint, tamen, ut nihil
gligam, annotabo: hydropem anaſarca, me-
taſin ad ventriculum vomitu inclinante morbo
e manifeſtantem, affectiones pectoris ſeu ſpa-

---

62) Hamilton, l. c. p. 43.

ſticas ſeu inflammatorias, affectiones oculorur
et glandulae thyreoideae, proſtatam, veſicai
et tractum alimentarium.

„Quamcumque demum partem morbi vi
„petat, febris illico increscit ſiti, vigiliis, anxie
„tate et corporis aſſidua jactatione comitata."

Laghi.

Aetiologia.

Cauſae disponentes.

Ut naturam et indolem talis conſtitution
epidemicae cognoscamus, neceſſe eſſe videtu
ut in anni tempus, quo imprimis epidemia co
formatur, et locum, ubi graſſatur, et aëris e
tempeſtatis ſtatum accuratius inquiramus. Quan
quam omni tempore anni morbus in conſpectu
venit, plurimae epidemiae tamen neque hiem
et aeſtate media et coeli conſtante temperie, ſe
potius et incipiente vere et autumno, viciſſitu
dine tempeſtatis eximiis, obſervatae ſunt; be
neque eſt notandum, tunc morbos rheumatico
et catarrhales anteceſſiſſe et intercucurriſſe, ne
non diſpoſitionem [63]) ad morbos glandularur
obſervatam eſſe. Coelum plerumque turbidun
nebuloſum, aër humidus et frigidus, pluvia
frequentiores, venti vehementes, offendente
temperatura inaequalis et praeſertim calor au
frigus haud leve ſubito inter ſe variabant. –
Praeterea morbus praecipue plagas meridien
verſus ſitas deligere, nonnulli auctores ref
runt [64]). Ex hiſtoria autem morbi patet, mo

---

63) J. Frank, l. c.
64) Lieutaud, l. c. L. II. ſect. 2.

ūm in zona terrae temperata ubique, praeſer-
m autem in regionibus prope mare aut a mon-
bus et paludibus circumdatis et quae ſemper
empeſtatibus adverſis ſunt obnoxiae, nec non
ocis, ubi aër nocturnus incluſus (ut in carce-
bus [65]) regnat, inveniri. De epidemiis, quae
1 terris tropicis aut ſeptentrionalibus graſſatae
unt, nulla mihi nota eſt deſcriptio. Omnia
ucusque relata demonſtrant, morbum ex iis-
em proferri cauſis, quas morbis rheumaticis
t catarrhalibus producendis idonea eſſe com-
erimus; vix autem poteſt explicari, cur non
emper tali coeli ſtatu parotitis epidemica pro-
rediatur; aeque difficillimum intellectu, quali
eculiari mutatione aëris ad eam procreandam
pus ſit; num fortaſſe tenſio electrica poſitiva,
uam generatim atmoſphaerae nebuloſae pro-
riam eſſe novimus, gradus eminentioris ſit,
uaeſtio eſt ad quam dijudicandam mihi deſunt
ires. Veriſimile autem videtur, naturam illius
auſae atmoſphaericae modificationem eſſe con-
itutionis catarrhalis rheumaticae, quae in in-
ividuis cauſis quibusdam praedisponentibus
raeditis morbum noſtrum provocare poteſt. —
lerumque epidemiae non late extenſae ſunt ne-
ue per longum tempus protrahuntur, paucis
xceptis, quae paſſim per provincias totas dif-
ıſae erant [66]); ſaepe ut morbi miasmatici ex
na terrae regione ad alteram propagantur [67]);
1 nonnullis demum locis morbus per longum

65) Hamersley, l. c.
66) Laghi, l. c.
67) Quandt in Hufeland's Journ. Bd. 5. 1797.

temporis ſpatium non obſervatur, ita ut e. g. pe
triginta annos medicis non obvius fuerit [68]).

Auctores multi inveniuntur, qui contagio
ſitatem morbi confirmant. *Laghius* [69]), dum
cauſas morbi indagat, non longe abeſt, ut cre
dat, contagium ex Africa, ubi peſtilens morbu
graſſatus erat, ventorum flatu allatum eſſe, cu
ſententiae *Burſerius* [70]) ea ex cauſa favere vide
tur, quod morbus ſaepius morbis exanthemati
cis contagioſis adjungitur aut eos ſequitur. —
Mangor [71]) narrat, a. 1771, quum prope urbem
Wiborg malum epidemicum eſſet, ruſticos quo
dam ad urbem profectos adolescentibus non
nullis morbum communicaſſe, quo facto rapidi
tate incredibili inter 1800 incolas 500 ſunt cor
repti. Simile exemplum affert *Ozanam* [72])
pueri duo, cum rure *Mediolanum* venissent, e
cum cognato ejusdem aetatis a morbo correpto
communicaſſent, tribus diebus praeterlapſis tu
more parotidum laborabant. *Quandt* [73]) refert
morbum e *Polonia* in *Sileſiam* eſſe translatum
et in urbe, ubi medicinam artem exerceret
omnes fere ſeminarii alumnos et aegrotorum cu
ratores eſſe correptos. *Hinze* [74]) morbum plu
ries ab uno ad alios evidenter translatum eſſe
affirmat, et hujus morbi facultatem inficiendi
e natura catarrhali proficiſci autumat. *Behr* [75])

---

68) Behr, Hufel. Journ. B. 51. St. 1.
69) Laghi, l. c.
70) Burſerius, l. c.
71) Acta Hafn. T. II. obſ. 13.
72) Hiſtoire med. des malad. epid. T. III. p. 164.
73) l. c.
74) Hufeland's Journ. Bd. 65. St. 2. 1825.
75) l. c.

ullen [76]), *Ruſſel* [77]) morbum per infectionem
ropagari poſſe pro certo affirmant.

Qui autem morbi contagioſitatem in du-
ium vocant, non pauci inveniuntur; *Hamilton*
nfectionem negat; *Berndt*, *Joſ. Frank*, *Richter*,
Drüſſel et alii nihil invenerunt, quod vim con-
giofam demonſtrare poſſit. Omnes autem ſcri-
tores in eo conſentiunt, ſingulos ſemel dum-
xat morbo occupari poſſe, quae cauſa, fortaſſe
actores antea enumeratos induxerit, ut conta-
iofam morbi naturam aſſumerent [78]).

Medici quoque exſtant, qui anginam paro-
deam morbum eſſe endemicum putent, quum
terdum nonnullis locis quam creberrime in-
eniatur; huc pertinent *Rochard* [79]), *Hinze* [80]),
urſerius [81]).

Satis conſtat, aetatem infantilem et ado-
ſcentiam usque ad vitae annum triceſimum
raeſertim ad conformandam parotitidem epi-
emicam disponere; tamen a multis medicis
ſus ſunt obſervati, ubi individua aetate pro-
ectiora affecta ſunt Infantes ante puberta-
s tempus rarius et minore in gradu correpti
nt. Conſtitutio epidemica ipſa influxum quen-
am exercere videtur; ita *Hinze*, *Behr*, *Tiſſot*
alii referunt, infantes magis tentatos eſſe,
uam adultos, *Hamilton* juvenes et quidem mi-
tes magis, quam infantes. Jam *Hippocrates*

---

76) Anfangsgründe der prakt. Arzneik. 1r Bd.
77) Oeconomia naturae in morbis gland. 1782.
78) Hamilton, l. c. p. 51.
79) Rochard, l. c. cfr. Forſter's Magazin. Bd. II. pag. 11.
80) l. c. p. 68.
81) l. c. § 356.

dicit, juvenes ad conformandum morbum dispofitos effe. — Variae etiam exftant fententiae, num virilis fexus magis, quam femineus morbo faepius tentetur. In epidemia a *Laghi* obfervata mulieres rarius in parotidum tumorem inciderunt; *Hinze* puellas magis, quam pueros corripi vidit; *Quandt* juvenes praefertim a morbo affectos effe refert, et *Hamersley* inter 80 aegrotos unam tantummodo mulierem fuiffe adnotat. *S. G. Vogel,* fexum fequiorem morbo magis effe obnoxium afferit. Certi aliquod de hac re conftitui nequit; hoc autem conftat, nullam quandoque aetatem fexumque nullum ab eo effe immunem.

Caufae occafionales.

Inter caufas occafionales jure primum fibi vindicat locum aër, cum vi manifefta tum maxime occulta et fpeciali hunc morbum producens; aëris et loci ex calido in frigidum fubitae mutationes. In temporibus pluviofis, itemque vere et autumno, nebulis denfis et frequentibus, aëre paludofo, frigido, humido et inconftante parotitidem fieri ob fenfibiles aëris qualitates ex *Hippocrate* [82]) discimus. Exercitationes corporis fortiores [83]), quare milites [84]) die noctuque illis injuriis expofiti, huic morbo faepiffime fubiguntur. Ad obvias magis caufas refrigerium pertinet, unde hic morbus vernali atque autumnali potiffimum tempore comparet. Domicilia humida et frigida, potus frigidus, gla-

82) Aphorism. fent. 16—20 et 22.
83) De morbis epidem. l. I. fect. 1.
84) l. c. p. 52 cfr. Rochard l. c.

ialis aeſtuanti gulae ingeſtus, improvida colli
ıdantis denudatio, equitatio vento in faciem
x adverſo ſpirante.

Reſtat adhuc, ut animadvertam, morbum
oſtrum ſporadice quoque ſed rarius, cauſis illis
oxiis influxum exercentibus, inveniri.

De cauſa proxima.

Natura et noſogenia parotitidis epidemicae
agna adhuc caligine occultatur, ipſique me-
ci, qui morbum ſaepius obſervarunt, aut ni-
l aut parum operae huic argumento diluci-
ndo dederunt. In comparandis medicorum
e hac re ſententiis mox invenies, omnes valde
ter ſe discrepare. *Burſerius* [85]) profert mor-
ım majore humoris influxu, vel ejusdem len-
re, vel vaſorum laxitate, vel ductuum excre-
riorum obſtructione naſci. *Reil* [86]) morbum
ducit a perturbatione ſyſtematis cujusdam dy-
mici univerſalis, unde ſiat, ut morbus epi-
mice graſſans, plerumque incipiat a prodro-
is. S. *G. Vogel* [87]) anginarum omnium dif-
entias has conſtituit: anginas inflammatorias,
alignas et putridas, ſeroſas, quarum ſpecies
angina parotidea, cujus cauſam proximam
ajorem influxum, lentoremque humorum ſe-
ſorum, lymphaticorum minore vel majore
rimonio et tenacitate praeditorum glandulam
rotideam juſto magis tendentium et irritan-
ım eſſe aſſerit. *Tiſſot* [88]) morbum e reten-

5) l. c. § 365.
6) l c. § 179
7) l. c. p. 115 et p. 163.
8) l. c. § 116.

tione pituitae in parotidibus esse censet. Sen-
tentiae illi *Laghii* novae quidem, sed haud vero
simili, morbum ex Africa ventorum flatu in Ita-
liam esse translatum, haec se adjungit nonnul-
lorum scriptorum, qui parotitidem epidemicam
exanthematicis morbis acutis specificis adnume-
rant. Causae autem, quae ad comprobandam
hanc sententiam afferuntur, sunt haece: *Prato-
longus* [89]) scribit, tumoribus parotidum hydro-
pem anasarca, ut in scarlatina, supervenisse,
cui sententiae favet *Burserius* ea de causa, quo
variolae et morbilli in variis epidemiis ante-
cesserunt, aut simul grassati aut subsecuti sun
et symptomata exanthematibus acutis specific
propria in vehementiore nostri morbi gradu ob-
servati sunt et quia nonnulli putant, contagi
morbum propagari. Alii quoque medici exan-
themata acuta simul cum parotitide epidemic
decurrentia viderunt, e. g. *Schaeffer* [90]), *Fran-
que* [91]) narrat, inter epidemiam febris scarlat
nosae valde propagatam tribus locis anginam
parotideam multos infantes corripuisse, nec il
hoc tempore scarlatinam esse observatam; qua
conjicit, hac re conformationem scarlatinae es
prohibitam. Sin autem accuratius hos morb
comparamus, mox jam e sede differentiam c
gnoscamus, parotitis enim tumorem oedemato
sum telae cellulosae glandularum salivaliu
praebet; reflexus autem morbi universalis si
dubio magis in systemate lymphatico observ
tur, quare etiam metastases morbi tum prop

89) Burserius, l. c. § 361.
90) Hufeland's Journ. Bd. 8. l. c.
91) Heidelberger klin. Annalen. Bd. VI. Heft
S. 552 fg.

ation per telam cellulofam tum fyftemate ymphatico effici videntur. In iis morbis exanhematicis anginae fymptomata funt pathognonica, quae fi in parotitide epidemica obfervanur, fortuita majore morbi extenfione provocata unt; ex eo autem quod fcarlatina faepe cum anina parotidea confufa eft, neutiquam cum *Warekros* [92]) concluderem, genuinam quoque aninam parotideam effe fcarlatinae progeniem. Major adeft propter naturam vagam et inflamnationem fuperficialem fimilitudo cum eryfipeate, quare *Behr* [93]) ei nomen impertit parotiidis eryfipelatofae; quamquam enim faepius ubor cutis eryfipelatofus animadvertitur, tanen pro pfeudo-eryfipelate haec affectio habenda eft, quum omnia figna gaftrica cum eryfielate vero femper conjuncta, faepius defint et norbus magis telam cellulofam teneat, quae, in eryfipelate vero eft correpta, in fuppuratioem et gangraenam exit. Febris etiam cum erypelate conjuncta figna praebet febris biliofae, um in parotitide epidemica catarrhali eft fimilima. — *Hildenbrand* [94]) plura pro rheumaico-inflammatorio argumenta profert, quorum equentia commemoraffe juvabit: parotitidis iniium a doloribus vagis, ac nifum eminentem n metaftafes, caufas easdem, quas rheumati doneas effe comperimus; hasce autem injurias, raefertim altioris gradus, in glandulas falivaes directe influere poffe non folum earundem natomica cognitio perfuadet, quatenus falivales

92) Hufeland's Journ. Bd. 50. St. 3.
93) Hufeland's Journ. Bd. 51. 1825. St. 1.
94) Inftit. practico-med. T. III. § 308.

ductus in oris cavum patent, ac proinde in contactum immediatum cum aëre inſpirato perveniant, eſt neceſſe. Porro hic autor contendit, talem parotitidem vix unquam in ſuppurationem terminari, et ſi glandulosa ſtructura rheumaticis affectionibus non faveat, ductus tamen ſalivales ſeroſa membrana inveſtitos eſſe. — *J. Frank* [95]) definit morbum pro febre rheumatica partes ſyſtema glandularum conglomeratarum efformantes viciſſim tentante, hicque phlogoſin eryſipelaceam excitante. — Praeterea autem, quod cum rheumatismis acutis rariſſime parotidum tumores conjuncti ſunt, plurimae epidemiae characterem conſtitutionis catarrhalis praebebant, iisque locis, ubi morbi catarrhales endemici ſunt, ſaepius parotitis endemica (*Hinze*, *Rochard*) obſervatur.

Aliae adhuc exſtant ſententiae de cauſa proxima, quarum illa, parotitidem epidemicam eſſe inflammationem ſimplicem glandularum plane eſt rejicienda, ut et decurſus morbi et curatio probata ſatis demonſtrant. Qui autem dicunt, morbum eſſe inflammatoriam affectionem totius ſyſtematis lymphatici, tantummodo degenerationem in gravioribus morbi caſibus rarius obſervatam pro argumento afferre poſſunt, ſed jam propius veritati accedunt. Praeceptor meus Ill. *Berndt* [96]) affectionem quandam univerſalem cauſis atmosphaericis productam et diſpoſitione aetatis infantilis et juvenilis adjutam ponit, cujus reflexus ſit tumor parotidum, qui in caſibus mitioribus ad reſtituendam ſanitatem ſufficit.

---

95) Prax. med. praec. l. c.
96) Fieberlehre. § 511.

Parotitis epidemica morbus eſſe videtur ſpe-
ficus atque peculiaris, qui neque inflammatio-
bus ſtrictiore ſenſu neque morbis exanthema-
cis acutis adnumerandus, tamen utrique adfi-
s inter utrumque medium tenere videtur; ita-
ıe varia morbi ſymptomata partim ad inflam-
ationes partim ad exanthemata referenda: in-
ammationis tumor, dolor, calor, rubor ſunt;
l exanthemata decurſus morbi determinatus,
opagatio epidemica, atque ad metaſtaſes pro-
ivitas febrisque ſingularis pertinent.

Prognoſis.

Ex hiſtoria morbi edocti ſumus, parotitidem
ɔidemicam per ſe morbum eſſe mitioris gradus,
ıi regimine apto ſervato ſolius naturae ope in-
a paucos dies paulatim decrescat et ſiniatur;
ericulo caret et fere numqam lethalis eſt. In
emoriam autem revocamus illud *Burſerii* di-
um, quum *Laghii* relationem, neminem hoc
orbo, licet gravi, unquam periiſſe, profert:
Nolim tamen, quis plus aeque ſibi confidat, et
mere aspernetur ejus benignitatem", cum ali-
ıando fieri poſſit lethalis ad pulmones aut cere-
um metaſtaſis. Specialiter tamen prognoſis pe-
nda eſt ex epidemiae conſtitutione, ex affectionis
rotidum intenſitate et ex febris indole, ex aetate
conſtitutione ſubjecti laborantis, ex complica-
one cum aliis morbis et organo, in quod trans-
ta eſt metaſtaſis. Si febris gaudet charactere
ıeumatico-catarrhali, ſi minus affligit et non
ngo tempore perſiſtit, tunc ſalus exſpectanda,
vero habet characterem nervoſum [97]) ſive pu-

97) Hamilton, l. c. p. 45. cfr. J. Frank, l. c.

tridum, diuque insistit, tunc morbus majore sti patur periculo. Aliud periculum etiam tumor ipso affertur; sunt enim, qui suffocationem te- stentur[98]), idque praesertim inter infantes; a tumore ipso vasa colli comprimi possunt, ita u affectio cerebri oriatur. — Quod ad constitu- tionem epidemiae attinet, inveniuntur quaedam ubi metastases variae saepius accidunt; aliae inflammatione phlegmonosa gravi insignes[99]) aliae, ubi totius systematis lymphatici affectio- nes observantur, quae febre characterem asthe nicum nacta, facili negotio mortem afferre pos- sunt. Tumores in viris ad testiculos, in femi- nis ad inguina, ovaria aut mammas metastas translati, secundum experientias plurium aucto- rum facile resolvuntur, si nec negliguntur ne perperam curantur; affectio tamen testiculorum aliquando ejus consumptione terminantur. Ma- gis metuenda est parotitidis ad cerebrum con- versio, imminens si tumor testiculorum sine cris locali decrescit; attamen prognosis tali in cas non pessima, si parotides uno eodemque tempore iterum tument, quo facto impetus ad cerebrum deminuitur. Parotibus celerrime ad ingentem gradum tumescentibus simulque febre semper crescente, caveas, ne temere prognoseos faustae spem concipias.

Vomitiones exstante parotidum tumore non periculosae sunt, atque a metastasi non pendent si vero tumor evanuit, febre increscente, tum prava metastasis ad ventriculum timenda est

---

98) Rust's Magazin. Bd. 28. Heft 1. p. 187, und Wiedemann, ebendaselbst. Bd. 17. St. 1.
99) Hufeland's Journ. Bd. 51. p. 34.

ydrops anafarca nonnunquam parotitidi fuper-
eniens non expers eft periculi. Induratio, quae
riffime fecuta eft, remediis aptis celeriter eft
nata; fuppuratio autem praeterquam, quod
catrices malae et ductus fiftulofi conformantur,
rio modo vexare poteft.

Senes et feminae non tam vehementer cor-
piuntur, quam juvenes et adulti usque ad an-
im tricefimum; feminis quam viris minus pe-
culi imminet. Aegroti tenerrimae aetatis
opter affectiones cerebri fecundarias magis
riculo expofiti funt.

C u r a t i o.

Parotitis epidemica plerumque quidem
orbus eft, qui obfervata vitae ratione jufta na-
rae ope folvitur; tamen cafus exftant, qui tum
opter conftitutionem epidemicam, tum prop-
r febris naturam et morbi vehementiam, tum
nique propter aegroti individualitatem et prop-
r complicationes artis medicae auxilium po-
ılant. At vero in omnibus morbi formis a cu-
tione nimis ftrenua atque vehemente abfti-
ndum, qua quidem naturae conamina turban-
r morbique aberrationes, metaftafes, moven-
r. Itaque medicus eam proceffus vitalis acti-
tatem fervet, ut affectio localis legitime con-
rmata decurfum definitum expleat, turbatio-
sque febriles exceffivae coerceantur. Aegrotus
ctum fervans regimine utatur diaphoretico
vi; potus calidi magnam copiam fumat, e. g.
fuf. Meliffae cum lacte (*Tiffot*), vel inf. cha-
omillae, fambuci, fimilia; clysmata, fi opus
, applicentur aut remedia leniter alvum mo-

ventia praeſcribantur. *J. Frank*[100]) dicit, aegro
tum a propiore cum altero ſexu conſortio, qu
morbi vis maxime ad partes genitales adtrahi vi
detur, prohibendum eſſe. Febre mitiore exſtante
remedia refrigerantia e. g. Saturatio kali carb.
aut Kali tartar., aut Kali nitr. in uſum vocand
ſunt. Quod ad curationem localem attinet, glan
dularum obtegumentum et fomenta ſicca modic
calida cataplasmatis, inunctionibus, emplaſtr
et aliis remediis localibus praeferenda ſunt. Ub
febris autem gravius affligit, doloresque inflam
matorii ingentes exiſtunt, tumor valde augetu
ita ut ſuffocationis periculum adſit, antiphlogiſti
cis fortioribus locus eſt; generatim autem nimia
humorum evacuatione, quibus metaſtaſes cien
tur, damnum afferunt. A venaeſectionibus for
tioribus praecipue prudenter abſtinendum, quip
pe quae et periculum adferant et ſanguinis detra
ctionibus, repetitis ſaltem prorſus ſupervacanea
reddantur.

Praeter ſanguinis miſſiones ſuffocatione im
minente emetica laudantur ab *Hufelandio*[101])
ubi opus eſſe videtur nitrum, ſalia media, tartaru
emeticus et vinum ſtibiatum refracta doſi utilite
praeſcribuntur. Febre autem characterem nervo
ſum prae ſe ferente camphora, ammonii praepa
rata, vinum, ſerpentaria etc. ſubminiſtranda[102])

Tubere parotidum non perfecte exculta au
ſubito detumeſcente, metaſtaſes metuendae ſun
quae interdum applicatione veſicatorii et cam
phorae uſu interno prohibentur[103]). In affec

---

100) J. Frank, l. c.
101) Hufeland's Journ. Bd. 51. p. 34.
102) Hamilton, l. c p. 45.
103) Berndt, Fieberlehre. § 513.

one teſtium adhibeantur fotus emollientes, ut
on modo dolor et inflammatio leniatur, ſed tu-
ıor paullatim ſubſidat; teſtes inflammati, ne ſuo
ondere funiculum ſpermaticum nimium ten-
ınt, ſuſpenſorio ſuſtentandi ſunt. Si metaſtaſes
l encephalum, ſive ad ventriculum, ſive ad pe-
us convertuntur, duo obſervanda: morbus me-
ſtaticus aut pro ſua indole curetur, aut tumo-
es glandulae vel ſcroti revocare ſtudeamus. En-
ephalitis metaſtatica omnibus illis eget reme-
iis, quae morbis inflammatoriis opponuntur,
mulque principalem mali primarii curam am-
lectatur. Sanguinis miſſiones, hydrargyrum
ıur. mit. cum camphora (*Berndt*), veſicatoria,
napismi in parotidibus vel ſcroto adminiſtran-
a ſunt.

Sequelarum, oedematis e. g., indurationis,
ıppurationis, pro varia indole curatio inſtitu-
nda, ſimulque ſecundum artis regulas contra
ombinationes vel complicationes agendum.

Accedunt annotationes quaedam de paroti-
de epidemica, quae anno 1837 Gryphiae obſer-
ata eſt.

A. 1837 multa variaque ratione notabilis
ıit, quippe quo homines inſolito modo a morbis
pidemicis rarioribus tentatos obſervavimus. Ini-
o anni influentia majorem intenſitatem nec raro
ıalignitatem ſatis periculoſam ſibi ineſſe demon-
ravit, ita ut funeſti caſus non pauci eſſent. Mor-
us pari vehementia usque ad finem menſis Janua-
i perduravit et paſſim ſub initium menſis Februa-
i evanuit. Nunc praecipue morbi rheumatico-
atarrhales et inflammatorii propter hiemem pro-

tractam regnabant. Unus caſus parotitidis epi-
demicae in clinico noſtro obſervatus eſt, menſibu
autem Junio, Julio, Auguſto epidemia effloruit
ſenſimque decrevit, ita ut ſequentibus menſibu
pauci caſus menſeque Martio a. 1838 ultimu
morbi obvius fieret. Praeter influentiam et pa-
rotitidem epidemicam, morbos generatim mitio-
res, Septembre et Octobre cholera aſiatica depo-
pulatrix extitit, et e 15 aegrotis correptis quinqu
abſtulit; denique febris puerperalis epidemica
plurimis puerperis mortem attulit.

Influxum a coeli ſtatu in conformando noſtr
morbo ante omnia maximi eſſe momenti, haecce
epidemia diſtincte probavit. Die ſexto m. Aprilis
primum morbus apparuit; huc usque tempeſta
ſemper turbida fuerat, et frigus humidum et ma-
didum fere ſemper praevalebat, viciſſitudo quo-
que interdum temperaturae eximia. Menſe Majo
nulli caſus obvenerunt; Junio autem, diebus
pluvioſis praegreſſis morbus epidemicus incepit
Status thermometri ſummus erat + 23°, medius
+ 12½°, minimus + 8°; venti regnabant favo-
nius et eurus; ſex aegroti curati. M. Julius prae-
ter rationem erat ventoſus adeoque procelloſus
praevalebat favonius, intercurrente aquilone; ſta-
tus thermometri ſummus + 21°, medius + 13°
minimus + 11°; octo aegroti curati. M. Augu-
ſtus quod ad tempeſtatem et conformationem
morborum attinet, profecto erat notabilis; coe-
lum per primos fere viginti dies ſerenum, ardens,
exceptis tribus tempeſtatibus cum tonitra con-
junctis; temperatura aëris per hoc tempus circi-
ter + 16° R., ventis mox hinc mox illinc ſpiran-
tibus, praevalente aquilone et noto. Ultimo
triente res paullo aliter ſeſe habebat; erat enim

elum magis nebulosum, pluviosum, venti spi-
bant diversi, sed vehementiores, favonio do-
inante, aëris temperies a + 13° subito ad
$5\frac{3}{4}$° reciderat. In tali coeli et aëris vicissitudine
on mirum, si numerus aegrotorum ab octo ad
decim usque est adauctus, et ultimo die mensis
holera asiatica in conspectum venit. — Quod
constitutionem morbosam adtinet regnantem,
nstitutio stationaria gastrica fuit et quidem ma-
s ad hepar et omnino ad characterem congesti-
um biliosum tendere videbatur. Inflammatio-
s, quae occurrerunt, plerumque charactere
ere inflammatorio carebant, magis morbo ga-
rico suspendebantur et raro tantummodo cha-
cterem verum phlegmonosum induebant. Huic
nstitutioni stationariae gastricae intercurrens
eumatico-catarrhalis se adjunxit. Inter aegro-
s 41 quatuordecim feminae, viginti septem mas-
li erant, ante pubertatem 24, tres feminae ul-
a 30 annos natae, prima 46, altera 52, tertia
„ in hac erysipelas faciei simul cum morbo
mbinatum erat. In feminis nulla metastasis;
chitis metastatica ante pubertatem semel, post
bertatem sexies obvenit; et illa quidem in
mmo fastigio epidemiae, hae omnes, ejus vi
clinante post mensem Augustum observatae, et
antum ab aegrotis hac de re certiores facti su-
us, metastases influxum quendam nocentem
cutae sunt. Statim ab initio epidemiae casus
viam factus in puella annum agente decimum,
bili, scrofulosa, in qua cum symptomatis morbi
strici biliosi febreque vehementissima statim pa-
tidum tumor magnopere evolutus erat; mox
ro secuta totius systematis lymphatici affectio;
imum enim glandulae subaxillares et inguina-

les tumefactae, ſimulque vaſa lymphatica et ir brachiis et in cruribus ita affectae, ut digito tan genti funibus ſimiles eſſe viderentur. Curation apta inſtituta utrumque malum mox fugatum a vero morbus in febrem meſeraicam exiit, qua non multo poſt remediis convenientibus ſanat eſt. Praeterea ſuppuratio bis, ſemel glandula ſubmaxillaris ductusque ejus excretorii affecti in infante octodecim menſes nato nobis obvenit. — Nullum exemplum exſtat, contagio morbum eſſ propagatum, quamvis in orphanotrophio du caſus obvenerint, in pueris, qui vero idcirc nequaquam a ceteris ſegregati ſunt. — Quun inter univerſam epidemiam conſtitutio ſtationari gaſtrica influxum exhibuerit praevalentem ſem per emetici uſus eventus habuit tam proſperos ut ſexto plerumque die aegroti ſanati ſint. Meta ſtaſes ad teſtes per quietem, fomenta calida ſicc et regimen diaphoreticum leve remotae ſunt. Ub febricitationes vehementiores exposcere videban tur, per ſalia media mediocris ad alvum de rivatio inſtituta; ſanguinis miſſiones in orchitid numquam adhibitae.

V I T A.

Ego *Carolus Fridericus Arminius Glubrecht*, ıngelicae confessioni addictus, mense Augusto anno)CCCXIII natus sum Paderbornae patre *Franc. G.* *ıbrecht*, matre *Lodowica* e gente *Stöhr*. In gymio Erfordiensi per sex annos literis humanioribus inıctus, examine maturitatis feliciter superato, vere a.)CCCXXXII almam Viadrinam Vratislaviensem adii, ıue a Rectore Magnifico Ill. *Huschke* in civium acanicorum numerum receptus, a Decano Spectatissimo *Wendt* facultati medicae adscriptus sum. Hoc ex ıpore collegiis hisce interfui:

Ill. *Benedict* Chirurgiam generalem, et Chirure specialis et Akiurgiae partem priorem me docuit; *Fischer* Chemiam experimentalem, organicam et ırmaceuticam; Ill. *Gravenhorst* Zoologiam; Exp. *mprich* Physiologiam et Doctrinam de temperamentis; *Henschel* Botanicen; Ill. *Klose* Encyclopaediam meam et Pathologiam generalem; Ill. *Otto* Anatomiam, atomiam comparatam et pathologicam Artemque cada- a rite dissecandi, Sectionem forensem et Historiam tus; Ill. *Purkinje* Toxicologian; Ill. *Remer* Therам generalem et specialem. — Maximo autem damno t, quod quinque semestribus praeterlapsis propter ltos casus adversos domi et Berolini, ubi occasio mihi a est, praelectiones nonnullas frequentandi, commoi coactus sum. Duobus annis et dimidio praeterlas, almam Gryphiam me contuli, ubi paschali teme anni MDCCCXXXVII a Rectore t. t. Magnifico *Niemeyer* civibus academicis et ab Ill. *Schulze* t. t. :ano Spectatissimo medicinae studiosis adscriptus sum. *Berndt* de Pathologia et Therapia speciali, de Palogia et Therapia morborum psychicorum nec non de :e obstetricia disserentem audivi; dux mihi quoque : in Clinico medico et obstetricio *ejusque* Conversao clinico latino ore habito interfui; Cel. *Kneip* scho-

las de Chirurgia generali, Akiurgia frequentavi; chirur gicis Operationibus in cadavere institutis, sicuti in Cli nico chirurgico et ophthalmiatrico *Eo* duce usus sun Ill. *Seifert* Artem fascias chirurgicas rite adligandi, Ma teriam medicam et Medicinam forensem me docuit.

Omnibus hisce Praeceptoribus aestumatissimis optim de me meritis gratias ago quam maximas, semperqu Eorum memoriam grato animo retinebo.

Veniam mihi dedit Summum Ministerium, ut a tentamen medicum atque ad examen rigorosum admitt rer. Quibus nunc, nec non tentamine philosophic rite absolutis, spero fore, ut dissertatione et thesibu defensis summi medicinae utriusque et artis obstetricia honores in me conferantur.

THESES DEFENDENDAE.

I.

Crusta sic dicta inflammatoria non est certun inflammationis signum.

II.

Omnis morbus localis, morbus universalis mor ipsa.

III.

Actio cordis ad perficiendam circulationem san guinis non sufficit.

IV.

Decubitus est morbus internus.